

О.Г. Корнус, А.О. Корнус

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

КАРТОГРАФУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті висвітлюються сутність і особливості картографування медичного обслуговування, його територіальної організації та інших показників, а також використання результатів такого тематичного картографування у навчальному процесі. Доведено необхідність опрацювання трьох блоків картографічної інформації: а) карти передумов розвитку медичного обслуговування; б) карти територіальної організації окремих підсистем галузі медицини; в) карти розміщення закладів системи охорони здоров'я.

Ключові слова: медичне обслуговування, картографування, здоров'я населення.

O. Kornus, A. Kornus

MAPPING OF REGIONAL SYSTEM OF THE MEDICAL SERVICES (ON THE EXAMPLE OF SUMY REGION).

Essence and features of medical service mapping are discussed in the article, its territorial organizations and other indexes as well as use of the thematic mapping results in educational process. The processing necessity of three blocks of cartographic information is well-proven: a) maps of medical service pre-conditions of development; b) maps of territorial organization of separate subsystems of medicine; c) maps of the health services system location.

Keywords: medical service, mapping, population health.

Вступ. Одним із основних аспектів трансформації соціальної сфери України є ефективне функціонування системи охорони здоров'я, результати діяльності якої значною мірою визначають соціально-економічні показники розвитку суспільства. Територіальна організація медичного обслуговування базується на науково-обґрунтованому розміщенні його взаємопов'язаних підгалузей (лікувально-профілактичного, санаторно-курортного, санітарно-епідеміологічного та інших видів медичного обслуговування).

Вихідні передумови дослідження. Система медичного обслуговування є складовою сфери послуг. Теорія і практика картографування медичних послуг розглядалися у працях В.А. Барановського, В.О. Шевченка, Л.Т. Шевчук та ін. [1, 5, 6], однак стосувалися вони переважно лише загальних питань медичної географії та картографії. На рівні адміністративної області особливості територіальної організації і картографування медичної системи розглянуті Г.А.

Барковою [2]. Натомість питанням територіальної організації медичного обслуговування населення Сумської області присвячено лише кілька публікацій [3, 4].

Мета дослідження - висвітлення сутності й особливостей картографування медичного обслуговування, його територіальної організації та інших показників, а також використання результатів тематичного картографування у навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Медичне обслуговування населення є підсистемою сфери послуг, яку потрібно вивчати з точки зору як особливостей її територіальної організації, так і рівня медичного обслуговування.

В Сумській області функціонує 835 закладів охорони здоров'я, із них 30 обласних закладів, 18 центральних районних лікарень, 1 районна лікарня, 17 сільських дільничних лікарень, 131 міська та сільська лікарська амбулаторія, 550 фельдшерських (фельдшерсько-акушерських) пунктів та 4 лікарські і 36 фельдшерських оздоровпункти на підприємствах і в навчальних закладах, 2 станції швидкої медичної допомоги, 18 відділень і 38 пунктів невідкладної допомоги в сільській місцевості. Крім цього, функціонує 17 медичних закладів відомчого підпорядкування та 337 приватних підприємств з медичної практики – 290 фізичних осіб і 47 юридичних суб'єктів.

Протягом останніх п'яти років реорганізовано 44 заклади первинної медико-санітарної допомоги в заклади сімейної медицини. На 01.07.2010 р. в області нараховується 95 сімейних амбулаторій (у тому числі 1 – в складі лікарні), 14 відділень сімейної медицини та 299 дільниць. У регіоні працює 232 сімейних лікарів, які обслуговують 45% населення області та 57% сільського населення. Забезпеченість сімейними лікарями складає 2 на 10 тис. населення (Україна – 1,8).

Усього в області працюють 4096 лікарів та 12 089 середніх медичних працівників, серед яких особи пенсійного віку складають 20,8% та 8,3% відповідно. Забезпеченість лікарями зросла до 34,7 на 10 тис. населення (рис.1), але залишається нижче середньодержавного рівня (Україна – 39,9).

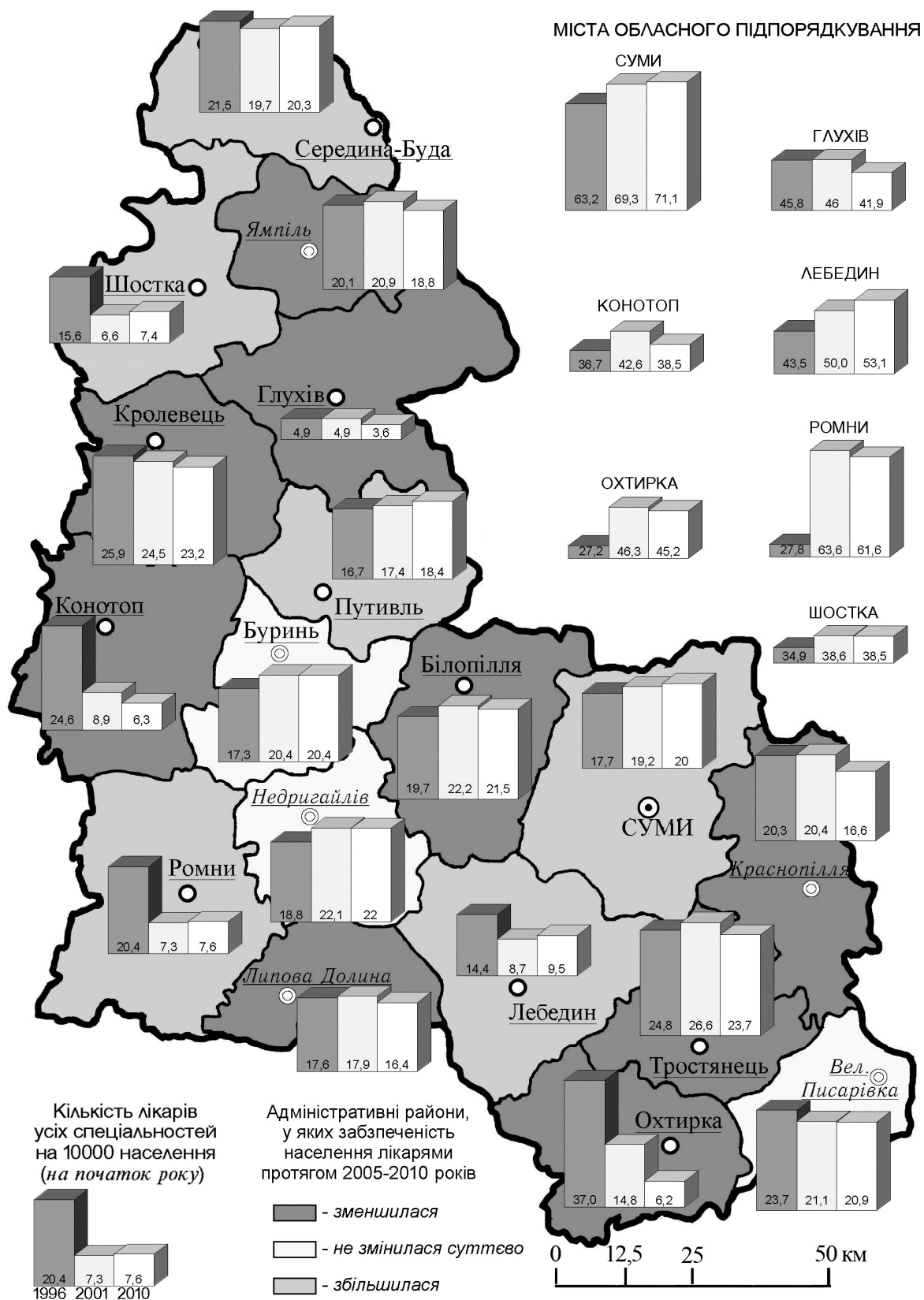

Рис.1. Кількість лікарів усіх спеціальностей по містах обласного підпорядкування і районах Сумської області

Лише в 4-х областях України забезпеченість лікарями нижча, ніж у Сумській області (Херсонська – 30,3; Миколаївська – 31,2; Кіровоградська –

32,1; Чернігівська – 34,1 на 10 тис. населення). Картографування динаміки забезпеченості населення Сумщини лікарями всіх спеціальностей здійснюється із застосуванням способу якісного фону.

Найбільш укомплектовані лікарями всіх спеціальностей медичні заклади Тростянецького (23,7), Кролевецького (23,2) та Недригайлівського (22,0 на 10 тис. населення) районів. Для відображення цього показника на нашій карті використано спосіб картодіаграми. Середнім медичним персоналом найкраще забезпечені Великописарівський (90,4 працівників на 10 тис. населення), Ямпільський (90,2) та Недригайлівський (90,0) райони (без урахування міст обласного підпорядкування). Найменше забезпечені лікарями такі райони (без урахування міст обласного підпорядкування), як Глухівський (3,6) та Конотопський (6,3 спеціаліста на 10 тис. населення) райони. У цих же районах спостерігається найгірша забезпеченість середнім медичним персоналом: у Глухівському – 28,0, у Конотопському – 33,8 на 10 тис. населення. У середньому по області забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей становить 36,7 лікарів на 10 тис. населення, середнім медперсоналом - 106,1 працівників на 10 тис., лікарняними ліжками – 94,4 на 10 тис. населення.

Найбільша кількість лікарів – це терапевти (21,4% від усієї кількості лікарів), на другому місці – хірурги (13,1%), на третьому – стоматологи (10,2%). Найменша кількість лікарів - з лікувальної фізкультури і спортивної медицини (0,3%), зубних лікарів та фтизіатрів (1%). Серед середнього медичного персоналу найбільша кількість припадає на медичних сестер (66,7%), на другому місці фельдшери (12,6%). Найменше – рентгенлаборантів (1,7%).

Ліжковий фонд стаціонарних закладів становить 10 809 ліжок (у 2005 р. – 10 844). Забезпеченість населення області стаціонарними ліжками (рис.2) складає 92,4 на 10 тис. населення, (у 2005 році – 88,6) і поступово зростає у зв'язку із щорічним зменшенням населення на 1% (для порівняння – у цілому по Україні цей показник склав 87; у країнах Євросоюзу – 57), тобто перевищує загальнодержавний показник на 6,2%.

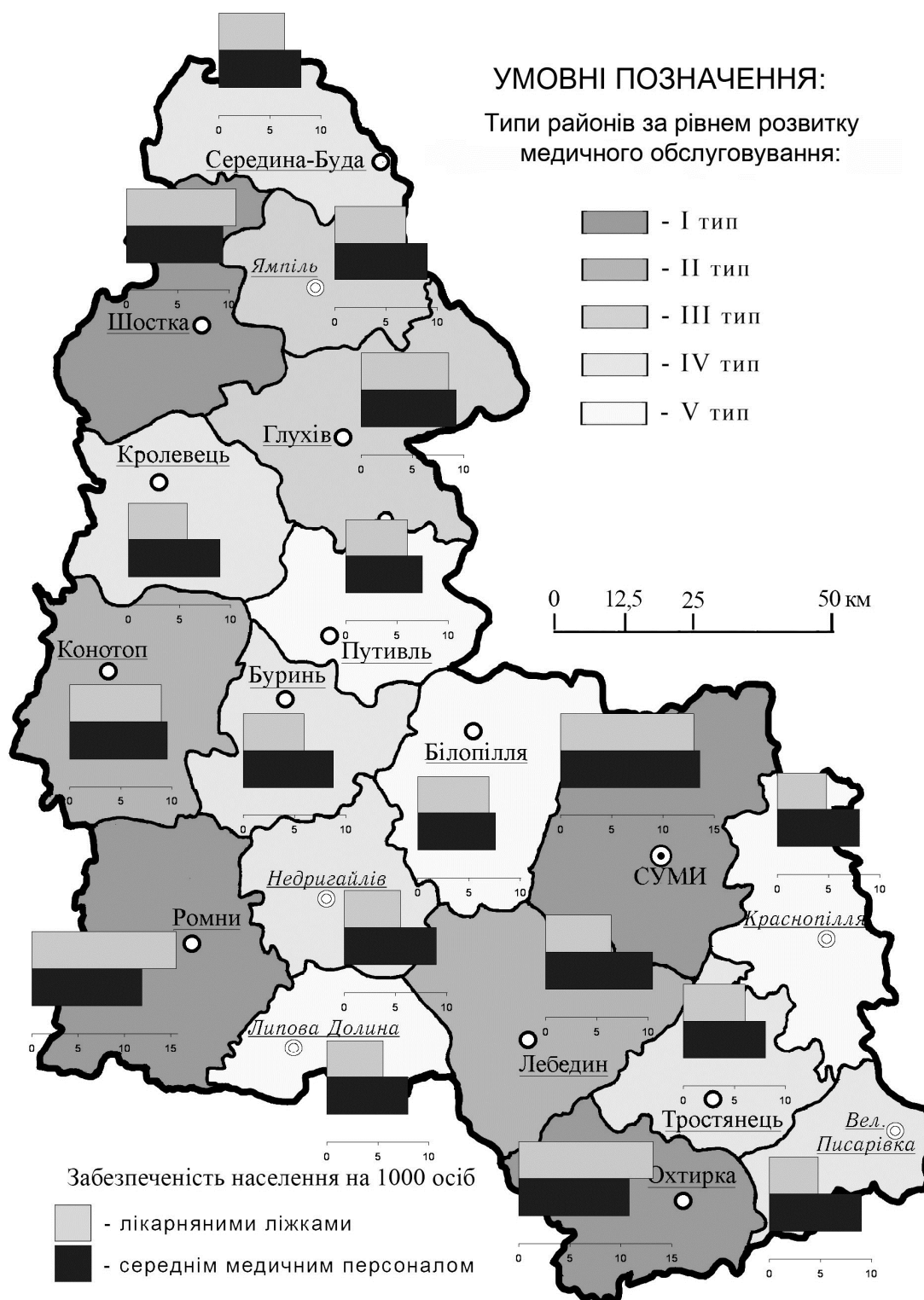

Рис.2. Рівень розвитку медичного обслуговування населення Сумської області

Досліджуючи медичне обслуговування населення у Сумській області за поєднанням 3-х основних показників (число лікарняних ліжок, чисельність лікарів, чисельність середнього медичного персоналу на 10 тис. населення), райони ми розподілили на типи. Для цього використано поєднання способів

якісного фону і лінійної картограми. Представлена вище типологія районів Сумської області свідчить про недостатній рівень розвитку медичного обслуговування населення. Більша частина районів має рівень розвитку медичного обслуговування нижче середнього та низький. Лише чотири райони мають високий рівень розвитку медичного обслуговування за рахунок широкої мережі лікувальних закладів та високої забезпеченості лікарями, середнім медичним персоналом.

Висновки. Досвід викладання в педагогічному університеті переконує у потребі використання карт організації системи медичного обслуговування на лекціях, практичних, семінарських і лабораторних заняттях, у процесі виконання курсових і дипломних робіт. Виходячи із суті медичних послуг, для їх змістовного розкриття необхідні такі блоки картографічної інформації: а) карти передумов розвитку медичного обслуговування (вікового і статевого складу населення, міського і сільського розселення та ін.); б) карти територіальної організації окремих підсистем медичного обслуговування (лікувальної, лікувально-профілактичної, санітарно-протиепідемічної, санаторної, системи спеціальної освіти, системи управління медичною галуззю та ін.); в) карти розміщення елементів системи медичного обслуговування, що показують загальні особливості взаємного розміщення освітніх підсистем різних ієрархічних рівнів.

Таке картографічне забезпечення дозволило б значно підвищити ефективність занять з курсу «Географія системи обслуговування». Зокрема, на практичних заняттях можна було б вивчати і картографувати низові територіальні системи медичного обслуговування; показувати місце кожної з них у системах охорони здоров'я вищого рівня; робити порівняльний аналіз систем медичного обслуговування та ін.

Рецензент – кандидат географічних наук, доцент С.І. Сюткін

Література:

1. Барановский В.А. Медико-географическое картографирование экологического состояния на Украине // Съюз на научните медицински дружества, научно дружество по

медицински география: Четвърти национален конгрес по медицинска география (Тез. докл., 7-9 окт. 1991 г., Варна). – Варна, 1991. – С. 9-11.

2. *Баркова Г.А.* Територіальна організація медичної системи Харківської області та шляхи її вдосконалення: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02. – К., 2007. – 20 с.

3. *Корнус О.Г.* До питання медичного обслуговування сільського населення у Сумській області / О.Г. Корнус // Географія, геоекологія, геологія: досвід наукових досліджень: Матер. наук. конф. студ. і аспір., присв. 175-річчю від дня народж. О. Поля / За ред. Л.І. Зеленської. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2007. – Вип. 4. – С. 281-284.

4. *Корнус О.Г.* Особливості територіальної організації медичного обслуговування Сумської області / О.Г. Корнус // Матер. міжнарод. наук.-практ. конф. «Регіон-2009: суспільно-географічні аспекти». – Харків : РВВ ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2009. – С. 58-61.

5. *Шевченко В.А.* Медико-географическое картографирование территории Украины / В.А. Шевченко. – К. : Наук. думка, 1994. – 158 с.

6. *Шевчук Л.Т.* Основи медичної географії / Л.Т. Шевчук. – Львів : Львів. держ. ун-т ім. Ів. Франка, 1997. – 167 с.

О.Г. Корнус, А.А. Корнус

КАРТОГРАФИРОВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ НАСЕЛЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ СУМСКОЙ ОБЛАСТИ)

В статье освещаются сущность и особенности картографирования медицинского обслуживания населения, его территориальной организации и других показателей, а также использование результатов такого тематического картографирования в учебном процессе. Доказана необходимость разработки трех блоков картографической информации: а) карты предпосылок развития медицинского обслуживания; б) карты территориальной организации отдельных подсистем медицины; в) карты размещения учреждений системы здравоохранения.

Ключевые слова: медицинское обслуживание, картографирование, здоровье населения.